

NOVADI ZAĻO

DZĒRVEŅU PURVI NE TIKAI OGĀM

Pēdējais gadsimts visā pasaulei skaidri apliecinā, ka klimata pārmaiņas nav tikai teorētisks jēdziens, kam ir maz saķara ar realitāti. Viena no rekomendācijām – ievērojami samazināt siltumnīcefekta gāzu, tostarp oglekļa dioksīda jeb CO₂, izmešus. Bet viens no veidiem, kā Latvijas purvos iekonservēt tik nevēlamo CO₂ un nepielaut tā nonākšanu atmosfērā, ir izstrādātus kūdras purvus rekultivēt, proti, izveidot ūdenstilpes, apmežot, apstādīt ar dzērvenēm un citām lauksaimniecības kultūrām. Var arī veidot purvu no jauna jeb renaturalizēt. Par šo procesu runājāmies arī ar nozares pārstāvjiem.

Katrs purvs ir atšķirīgs

Ģeoloģijas zinātņu doktore Ilze Ozola atgādina, ka arī paši Latvijas purvi ir radušies klimata pārmaiņu ietekmē pirms aptuveni 15 tūkstošiem gadu, kad izkusa ledus, izveidojās ūdenstilpes, kas vēlāk aizauga. Joprojām tie ir ekosistēmas, kas Joti reaģē uz klimatu. Nenoliedzami, to procesos iesaistījies arī cilvēks. Pagājušajā gadsimtā daudzi purvi nosusināti, lai iedzīvotāji varētu izmantot kūdrus kurināšanai, augnes ielabosanai un substrātu ražošanai vai iegūtu lauksaimniecībai vai mezsaimniecībai piemērotas zemes.

"Purvi ir dabiskas oglekļa krātuves. Ir aprēķināts – ja to nebūtu, temperatūra uz mūsu planētas jau tagad būtu par diviem grādiem augstāka. Kamēr purvā ir ūdens, tas darbojas kā konservu bundža, kurā nekas nebojājas. Tīklīdz to pazemina, kūdrai pieķūst gaiss un tajā esošais ogleklis saskarē ar skābekli veido oglskābo gāzi," skaidro speciāliste. Latvijā veiktos pētījumos secināts, ka dzērveņu audzēšana un apmežošana ir klimatam draudzīgākās rekultivācijas metodes. Dzērveņu pluss ir tajā, ka to audzēšanai purvu nepieciešams nosusināt nedaudz, un tādējādi paralēli var notikt kūdras ieguve.

Būtu vēlams, ka rekultivācija notikušu pakāpeniski, nevis tikai pēc visa kūdras purva izstrādes, kā to obligāti paredz normatīvie akti. Tas būtu gan produktīvi, gan no šiem laukiem atmosfērā nonāktu mazāks emisiju daudzums, ja nem vērā, ka līdz pilnīgai purva izstrādei var pait pat simts un vairāk gadu. Ne katrs ražotājs, sevišķi, ja apstrādājamā zeme nav viņa privātīpašums, paralēli vēlas nodarboties arī ar dzērveņu audzēšanu. Kūd-

Būtisks piekšnosacījums veiksmīgai dzērveņu audzēšanai izstrādātos kūdras purvos ir efektīva laistišanas sistēma. To izmanto arī SIA "Klasmann-Deilmann Latvia" Limbažu novadā.

ras ieguvējus vispirms interesē tās augšējais slānis. Tomēr arī tā dēvētā pārejas tipa kūdra, lai gan zemākas kvalitātes, joprojām ir izmantojama substrātos. Ja kūdras ražotājs norok kūdrus līdz tās zemākajam – melnajam – slānim, dzērvenēm tas vairs īsti piemērots nav. Tātad stādīt ogas var uzreiz, bet būtiski ir iesaistītajiem uzņēmējiem vienoties par atlikušo kūdras slāni. "Zināma interešu sadursme te ir, jo kūdras ražotāji, saprotams, vēlas maksimāli atpelnīt infrastruktūrā un uzņēmuma attīstībā ieguldītos līdzekļus. Ja skatās ilgtspējā, pēc tam dzērvenes var audzēt gadu gadiem," komentē zinātņu doktore.

I. Ozola stāsta, ka, piemēram, ir tādi purvi, ko AS "Latvijas Valsts meži" izsola tieši dzērveņu audzēšanai. Kūdras ieguvējiem mazā atlikušā kūdras slāņa dēļ tie vairs nav interesanti, bet ogu audzētājiem vēl var būt pietiekami noderīgi. Te pretrunas nav. Tiesa, sevišķi, ja purvs ir nekurienē, jārēķinās ar diezgan liekiem ieguldījumiem, kas tik atīri atpakaļ nenāk. I. Ozola piebilst, ka apgrūtinātās pieķūves dēļ Latvijas iedzīvotāji nebūt neizmanto arī visus pieejamos ogus un sēnu resursus.

Eksperete pieļauj, ka tuvā-

kajos gados klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai valstiskā līmenī būs pieejams vairāk finansu. Tālab, iespējams, būtu lietderīgi veicināt tādu purvu izmantošanu, kuros var lietot jau izveidoto infrastruktūru, iegūt ražu, radīt darbavietas, samaksāt nodokļus un mazināt klimata pārmaiņas. "Ideālais variants un mērķis pāri visam būtu pēc kūdras izstrādes atjaunot dabisko purvu. Tomēr ne vienmēr to var izdarīt par saprātīgiem līdzekļiem. Nevar viennozīmīgi pateikt, ka tagad tik un tik hektāru atvēlēsim dzērvenēm. Katrs purvs ir atšķirīgs. Pirms katra lēmuma pieņemšanas vajadzētu septiņreiz nomērit un tikai tad rekultivēt."

Sabalansēt saimniecīkās un vides intereses

SIA "Klasmann-Deilmann Latvia" projektu vadītāja Ieva Auniņa stāsta, ka kūdras ieguves uzņēmums Limbažu novadā esošajā Tēvgāršas purvā paralēli tā pamatdarbībai izstrādātajās teritorijās ir iestādījis aptuveni 14 ha priežu. Palīdzot atjaunoties dabiskajam purvam, mēģina ieaudzēt sfagnu sūnas un citus purvam raksturīgus augus.

Pamazām sāk darboties ar ogu-lājiem. Apsver iespēju pievērsties modernajām palidukultūrām (mitrās, kūdrainās augsnēs augoši un purvam raksturīgi augi – aut.). "Kā uzņēmums, kam pašam par sevi jāpastāv un jādomā par savu kapitālu, izšķīrāmies par aktivitātēm, ko iespējams ilgtspējā sabalansēt ar mūsu saimniecisko darbību, kas nekaitē dabai un videi un, iespējams, nākotnē varētu nest arī kādu peļju," papildina uzņēmuma pārstāvē.

Pirms gadiem četriem pārsimt kvadrātmetru lielā testa laukumiņā Rāķa purvā iestādījuši dzērvenes. Tās bez īpašas aprūpes un laistišanas jau saaugušas Joti labi. Par ogu tirgošanu šobrīd nav runas, jo tas ir tikai pats sākums. Tomēr tas dod pamatu pārliecībai, ka varētu izdoties arī lielākās teritorijās. "Dabatī rāda, ka šī kultūra sev atbilstošā vide ir Joti dzīvotspējīga arī tad, ja tai nepalīdz," viņa seicina. Pērn pavasarī iestādīts jau hektārs. Pakāpeniski iecerēts dzērveņu laukus paplašināt, jo gan tie, gan arī iestādītie koki uzņem sevī oglekli un tādējādi dod labumu videi.

I. Auniņa bilst, ka izstrādātās teritorijas, ko nevarētu piemērotā veidā apsaimniekot paši, uzņēmums varētu iznomāt kādam dzērveņu audzētājam. Tomēr, pārzinot augsnī, gādājot par meliorācijas sistēmām, tas cenšas pielāgoties un savā īpašumā darbojas pats. "Kūdras ieguve ir sezona, tāpēc dzērvenes varētu būt iespēja strādniekiem šo sezonu pagarināt," viņa norāda uz potenciālajiem nākotnes ieguvumiem arī nodarbinātības jomā.

Kūdras ieguvējiem pa pēdām

Pavasarī uzņēmums SIA "Very Berry" Gaujienas pusē svinēs 25 gadu jubileju. Tā īpašniece Gundega Sauškina apliecina, ka arī

viņi savulaik sākuši dzērveņu audzēšanu izstrādātā kūdras purvā. "Kūdras ieguve mums blakus turpinās arī šobrīd. Viņi iet pa priekšu, mēs viņiem aiz muguras. Dzērvenēm vajag diezgan lielu kūdras slāni un Joti skābu augsti," uzsver sarunbiedre. Viņa pilnībā piekrīt, ka gan dzērveņu, gan krūmmelleju audzēšana ir Joti labs un valsts ekonomikai izdevīgs kūdras purvu rekultivācijas veids. To apliecina arī viņu purvā veiktie mežzinātnes institūta "Silava" pētījumi. Krūmmellenes gan ir jutīgākas pret salu, tām var nosalt ziedpumpuri. Tomēr, reiz iestādīta un labi kopta, dzērvene pamazām ceļas uz augšu un turpina audzēt jaunu kūdras slāni.

Nozarē ilgi strādājošajiem raizes mēdz sagādāt arī laikapstākļi. Ziemeļaustrumuvidzemē, kur jūras ietekme ir mazāka, ziemas parasti ir noturīgas, tur nav citviet raksturīgo biežo atkušu. Šoziem tomēr daba laukiem nodarījusi pamatīgu skādi: "Pirmais gadu mums dzērvenes, var teikt, izžuva. Februārī un martā naktis bija Joti aukstas. Tādas un Joti saulainas bija arī dienas. Sniega nebija. Mums jau no pašiem pirmsākumiem ir laistišanas sistēma. Bez tās nevar! Bet zemē ieraktās caurules tobrīd vēl bija iesalušas, tātad laistišana pret izžūšanu līdzēt nevarēja," skaidro saimnieci. Latvija it kā ir maza valsts, bet laikapstākļi dažādos reģionos var būt krasī atšķirīgi. Tomēr mums ir resursi un iespējas ar gudru saimniekošanu pielāgoties klimata pārmaiņām un pat dot savu artavu to ietekmes mazināšanā ilgtspējā.

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publīkāciju saturu atbild SIA "Kurzemes Vārds" un reģionālās izdevniecības.